

Що означає власна назва «Сколівські Бескиди»?

(замість післямови)

Свою назву національний природний парк «Сколівські Бескиди» отримав від однойменного природно-географічного району Українських Карпат. У ній бачимо поєднання власної назви обширного гірського регіону (макротопонім Бескиди) та власної назви його найбільшого населеного пункту (ойконім Сколе). Макротопонім Бескиди «...загальноприйнятого етимологічного пояснення не має...» (Етимологічний словник української мови. Т.1. – Київ, 1982. – с. 176-177). Не має, до речі, «...переконливого пояснення...» і етнонім Бойківщина – край автохтонної етнографічної групи карпатських українців – бойків, поселення яких у Бескидах, очевидно, «...своїм корінням сягає ще у праслов'янську епоху...» (там же, с. 223; Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження. Київ, 1983. – с.44). У карпатській регіональній топоніміці жодна з місцевих географічних назв напевно не може зрівнятися з Бескидами такою великою кількістю різночасових та різнопланових, нерідко – протилежних за змістом, етимологічних версій. Починаючи з середини позаминулого століття, десятки дослідників роблять спроби витлумачити цю назву з різних мов: від давніх германізмів скандинавського походження, які поширилися далеко на південь – до давніх балканізмів іллірійського походження, які проникли далеко на північ, не оминаючи, звичайно, слов'яномовного топонімічного пласту. У зв'язку з цим достатньо згадати тільки основні імена та роки: Л. Зейшнер, 1850; М. Лінде, 1854; І. Шараневич, 1871; Г. Мейєр, 1891; О. Партицький, 1894; С. Рудницький, 1908; А. Соболевський, 1910; С. Павловський, 1914; Я. Розвадовський, 1914; І. Добро вольський, 1938; Я. Рудницький, 1939; З. Штібер, 1949; О. Брікнер, 1957; Б. Грінченко, 1958; Ю. Сташевський, 1959; О. Трубачов, 1959; К. Галас, 1960; Б. Кобилянський, М. Фасмер, 1965; Ф. Копечни, 1974; А. Десницька, 1976; Е. Мурзаєв, 1984; Б. Лящук, 1993 та ін. Різні автори Бескидами вважають велике (довжиною понад 300 км) зовнішнє пасмо північно-західної та східної частини Карпатської дуги від Морави до Свічі, а

дехто продовжує його через Горгани та Чорногору до Пруту і Черемошу. У численних своїх різновидностях ця назва використовується для означення тутешніх гірських хребтів, вододілів, окремих гірських вершин, перевалів, крутосхилів, водотоків, полонин, лісових масивів тощо. Не ставлячи собі за мету вирішення багаторічної топонімічної дискусії, хочемо привернути увагу читача до однієї цікавої обставини, яка, здається, випала з поля зору дослідників. Різні етимологічні версії походження топоніму, *гармонійно доповнюючи одна одну*, разом творять *цілісний неповторний образ природи краю*. Спробуємо його узагальнити, опираючись на основні висновки попередників. Отже, Бескиди – це передусім ряд (*порядок, упорядкованість*) різновисотних гірських хребтів зовнішньої частини Карпат – Низький, Середній та Високий Бескид. Якщо до такого висновку приходять переважна більшість авторів, то деякі з них звертають увагу на те, що хребти ці ніби перекинуті на одну сторону, привалені один до одного, утворюючи фрагментарну асиметричну гірську споруду, зірвані крутосхили-урвища, скельні нагромадження. Це очевидно і наштовхнуло згодом геологів (К. Толвінського та інших) до розробки уявлень про скибовий покрив у геоструктурі Зовнішніх Карпат. Ряд дослідників пов'язують походження топоніму з лісовим, переважно буковим покривом Бескидів. Нарешті в окрему групу об'єднуються прихильники В. Поля, який у своїх усних повідомленнях Бескидами вважав «граничний діл» від внутрішньої частини Карпат. У стислому енциклопедичному форматі підмічені найбільш суттєві особливості цього природно-географічного регіону могли б утворювати наступне визначення: *Бескиди – це оригінальна природна система паралельних асиметричних (скибоподібних) різновисотних розчленованих гірських хребтів у зовнішньому обрамленні Карпатської дуги, переважно вкритих смереково-ялицево-буковими лісами*.

Ще один формант назви національного парку – ойконім Сколе – також не має однозначного пояснення. Найбільшою популярністю серед місцевих жителів користується спроба історично пов'язати між собою топоніми

Семигинів – Сколе – Святослав. За народними переказами власне на цих теренах стався трагічний фінал літописної братовбивчої драми київських престолонаслідників Святополка і Святослава. Дружинники Святослава і сам князь загинули (були *сколені*?!) у долині Опору 1015 року. Сьогодні важко документально обґрунтувати цю версію, але серед людей вона жива і буде жити, бо люди завжди хочуть бачити свою малу батьківщину у вирі історичних подій загальнодержавного значення. Не такими популярними є спроби вивести назву міста Сколе від *скали* (хоча справжні скелі зустрічаються за десятки кілометрів звідси) чи *скаля* (знову ж таки, аж у сусідніх з Бескидами Горганах справжніми стають ці кам'яністі урвища та нагромадження). Маловідомою залишається спроба формувати назву від міфічного імені (Скіл – Скілове – Сколове – Сколе).

До несподіваних паралелей наштовхує гіпотеза В. Багринця з Ужгорода про праслов'янське (скіфське) походження бойків, підтримана Б. Лящуком та деякими іншими дослідниками. Автор гіпотези звертає увагу на скіфське плем'я *боїсків*, яке ще на початку нашої ери жило у низів'ях Дону. Під натиском войовничих сарматів боїски пройшли усю територію теперішньої України з південного сходу на північний захід і закріпилися у Бескидах. Таким чином, в етногенезі наших далеких предків взяло участь плем'я, історична доля якого вела їх шляхом від Дону до Сяну (до річч, Дон по-скіфськи називався Сін!). Який же зв'язок з цими прадавніми подіями може мати сучасна назва міста Сколе? Так от, скіфами причорноморських степовиків назвали давні греки. Самі ж вони називали себе *сколотами*. Якщо боїски-сколоти зуміли зберегти свою етнічну назву у спрощеній формі *бойки*, закріпили на своїх нових землях гідроніми Сян, Дністер, Стривігор, Бистриця, Стрий, Опір та ін., то чому б вони не змогли зберегти назву свого родового об'єднання у назві найбільшого нового поселення (сколоти – Сколотове – Сколове – Сколе)? Отже, ще одна версія. Документально підтвердити її також неможливо. Як і не бачити її рівноправною серед інших...

Запитання, винесене у післямову цієї книги залишається відкритим. Або привідкритим, завдяки багаторічним зусиллям учених. Очевидно, воно й надалі буде інтригувати нові покоління географів, істориків, етнографів, філологів, краєзнавців. В одному можна бути певним: гості національного природного парку «Сколівські Бескиди» відвідають край збережених осередків первісної природи наших Карпат, оповитий сивою давниною історії України.